

**SEMINARI D'ACCEP. DE UNA CUESTIÓN
PRELIMINAR A TODO TRATAMIENTO
POSIBLE DE LA PSICOSIS (12-57/01-58)**

21 de gener de 2006. La metàfora paterna. La forclusió com a mecanisme de la psicosis. Ramon Miralpeix

(IV. PER LA BANDA (POR EL LADO) DE SCHREBER)

Si comencem a llegir aquest apartat, he de prevenir-los que nosaltres, avui, no entrarem en la subjectivitat del deliri de Schreber. Però ens podem preguntar sobre perquè immediatament després d'enunciar això, ens envia a la significació del fal·lus, a la metàfora paterna, i al Nom del Pare.

Així, comencem amb el segon paràgraf d'aquest IV apartat: "La significació del fal·lus ha d'evocar-se en l'imaginari del subjecte per la metàfora paterna". (p. 538)

El fet que em correspongui comentar un trosset de text tant curtet, em permetrà aturar-me en els detalls per poder-los observar amb lupa. I per tant els puc donar ja el títol dels apartats en què jo he plantejat el meu treball.

- I. La significació del fal·lus des de l'imaginari
- II. La metàfora paterna
- III. El Nom-del-Pare
- IV. La forclusió

I. La significació del fal·lus des de l'imaginari

Començarem doncs amb l'afirmació inicial: "**la significació del fal·lus ha d'evocar-se en l'imaginari del subjecte**". Poques pàgines abans ja en podem trobar algun desenvolupament. De tota manera, abans de reprendre el mateix escrit, anirem al seminari del curs anterior (56-57), el Sem.IV "La relació d'objecte"; a algunes classes del seminari amb què coincideix l'escrit: em refereixo a les classes de principis del 58 del Sem V "Les formacions de l'icc", on s'ocupa més abastament del tema, i com no podria ser d'altra manera, a l'escrit que trepitja els talons a "Una cuestió...", i que justament porta com a títol "La significació del fal·lus" (conferència a l'institut Max Plack de Munich, del 9-05-58)

Hem d'aclarir, primer, que, tot i que l'abordatge del subjecte en Lacan és sempre en aquesta època estructural, no és possible evitar l'aparició en l'explicació d'una diacronia que massa sovint ha desembocat, per analogia, en un cert genetisme lacanià. Ho aclareixo perquè jo també hauré d'explicar-me i, seguint les lleis del significat, faré aparèixer unes coses davant d'unes altres: no voldria que això ens fes lliscar també cap una descripció de desenvolupament. Cal entendre aquest "primer una cosa i després una altra" com un ordenament lògic, o millor dit, que obeeix a necessitats explicatives. Dit això, ja puc afegir que, quan Lacan en aquests textos es refereix a l'imaginari en el subjecte, aquest imaginari queda fonamentalment i míticament constituït en la relació mare-nen. (FI-1) "*... La relació imaginària, sigui quina sigui, està modelada en base a una determinada relació que és efectivament fonamental -la relació mare-fill, amb tot el que té de problemàtica.*¹ "

Dic míticament, perquè de seguida Lacan afegeix (FI-2) "*quant més ens apropem a la realització de la relació dual, més apareix en primer pla aquest objecte imaginari anomenat fal·lus.*²". I vet aquí que ja tenim un petit problema, dificultat, però que, de base, la seva

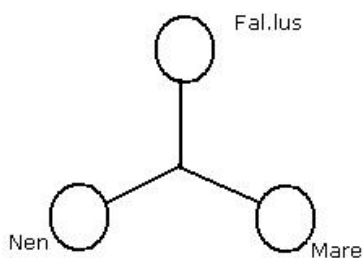
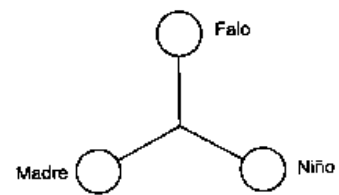
¹ Lacan, J. SEMINARIO IV. La relación de objeto. Clase 2. 28-11-56 (p31)

² Op.cit (p30)

exposició ens ajudarà a situar millor les coses: si recordem l'esquema *lambda* que la sessió passada ens tornava a explicar Manuel Baldiz, tenim la relació imaginària marcada per l'eix a-a'... sempre pensem la relació imaginària entre dos elements, i aquí Lacan introdueix una doble relació imaginària: a la de nen-mare, hi afegeix un tercer element, el fal·lus que, posat en joc, produeix dos vectors "nous": mare-fal.lus i nen-fal.lus. És així com apareix aquest sintagma paradoxal de "la tríada imaginària", i que Lacan dibuixa així:

Per raons que ens convindran per més endavant, ja el podem modificar: sabem que el que importa és que es mantinguin les relacions:

LA TRÍADA IMAGINARIA

He dit paradoxal, pel fet que, d'entrada, semblaria que la relació imaginària i el número tres grinyolen... he d'afegir, ja, en un parèntesi, que grinyolen si nosaltres som capaços d'imaginar-nos l'imaginari deslligat del simbòlic i del real... per això és important tornar a recordar que estem sotmesos a la diacronia de l'explicació, però que això no ens ha de fer oblidar la sincronia de l'estructura: imaginari, simbòlic i real no podem pensar-los l'un sense els altres, i fins i tot quan poguem assenyalar, referint-nos a la psicosi, a la falta de lligam entre els tres registres, això no farà més que posar en evidència la necessitat de la relació, sigui aquesta per la banda de la intersecció, del lligam o per la banda de la separació, de l'exclusió.

Un cop aclarit això podem seguir donant un tom per aquest terreny, per veure com, lògicament, aquest tres implica ja una simbolització inicial. Així, més endavant en el mateix seminari podem veure com es planteja la qüestió: (FI-3) "El fet que, per a la mare, el nen és lluny

de ser-li només el nen, perquè és també el fal·lus, constitueix una discordança imaginària, i es planteja de saber com s'indueix, com s'hi introdueix el nen en aquesta discordança... Certs elements que se'n desprenen ens mostren per exemple, que l'accés del nen només es produeix després d'una època de simbolització, però en certs casos el prejudici imaginari ha estat abordat d'una forma potser directa –no el seu (prejudici), sinó el de la mare, per la privació del fal·lus. És un imaginari el que es reflexa aquí en el simbòlic? És, al contrari, un element simbòlic el que apareix en l'imaginari?”³. Una mica més endavant aclareix que la condició per a què hi hagi els tres termes del trio és un espai tancat, una organització simbòlica del món que es diu pare (FI-4)⁴. Seguint per la banda de la mare... (per força ens haurem d'adonar de la preeminència de la mare en aquesta versió de la qüestió: no serà sempre així, i si ens queda una mica de temps podrem donar, tal vegada alguna pinzellada a una versió posterior, en la que el pare, un pare, quedarà després –per a la funció– de la seva “dependència” , o millor, “secundarietat” en relació a la mare. Ho podem comprovar unes pàgines més endavant, en el “Post-scriptum” (p560) quan diu que, la mare a més d'avenir-se a la persona del pare, cal que faci cas de la seva paraula, de la seva autoritat, “dit d'altra manera, del lloc que ella reserva al Nom-del-Pare en la promoció de la llei”⁵ Vegem-ne un altre exemple “El pare és en posició metafòrica sí i només si la mare el converteix en aquell que amb la seva presència sanciona l'existència del lloc de la llei”⁶).. doncs seguint amb la mare, Lacan ens parla de la diplòpia de la mare, de la relació doble de la mare amb el nen quan “el nen com a real simbolitza la imatge (aclarim ja: imatge fàl·lica). Més precisament, el nen com a real ocupa per a la mare la funció simbòlica de la seva necessitat imaginària: tenim els tres termes” (FI-5)⁷. Simètricament, per la

³ Op Cit. Clase 3. 05-12-56 (p59)

⁴ Op Cit (p60)

⁵ No sempre mantindrà Lacan aquesta posició. La lògica dels nusos independitzarà, si puc dir-ho així, la funció paterna del desig de la mare, i de la mateixa manera, passarà del Nom-del-Pare a la funció nominadora i als noms del pare. Però d'això no en direm res més en aquesta classe.

⁶ Lacan, J. Seminari V “Las formaciones del inconsciente”, Clase X Los tres tiempos del Edipo. 22 de gener 1958.

⁷ Op Cit. Clase 4. 12-12-56 (p

banda del nen "...La qüestió és saber en quin moment i com pot ser introduït el nen directament en l'estructura simbòlic-imaginari-real, tal com es produeix per a la mare... ¿En quin moment pot entrar el nen en la situació imaginària, real (per a assumir-la d'una forma més o menys simbolitzada), de la relació amb allò que és per a la mare el fal·lus? ¿En quin moment pot sentir-se el nen desposseït, ell mateix, d'allò que exigeix de la seva mare, en adonar-se que allò estimat no és ell sinó certa imatge?... la noció de que a la mare li falta aquest fal·lus, que ella mateixa és desitjant, no només d'alguna cosa distinta d'ell, sinó simplement desitjant, és a dir, que alguna cosa fa forat en la seva potència, serà pel subjecte el més decisiu" (FI-6)⁸ Diguem per començar que el que es produeix és una operació metafòrica, o, si m'ho permeten, pre-metafòrica⁹, però no per això menys inductora de la simbolització, de l'entrada en el simbòlic. Diguem que en la mateixa operació per la qual el nen queda per a la mare doblat en fal·lus es produeix una certa representació, significantització que podem escriure de dues maneres:

Fal·lus

----- o Nen (S₁) → Fal·lus (S₂)

Nen

Però si aquí hi introduïm el que acabem de llegir, que a la mare li falta el fal·lus i que això la fa desitjant, aleshores sí que obtenim un nou desdoblament d'aquell fal·lus primerenc en un fal·lus simbòlic (Φ) i el fal·lus imaginari com a falta ($-\phi$), correlatiu, per tant a la dimensió de l'objecte.

La temptació de fer entrar el pare en aquest punt és molt gran. (FI-7) "Hi ha un mínim de termes necessaris pel funcionament del sistema simbòlic. Es tracta de saber si són tres o si són quatre. Indubtablement no són només tres. L'Èdip són tres, però sens dubte

⁸ Op cit (p73)

⁹ Pre-metafòrica perquè l'element metafòric no fa desaparèixer del tot l'altre sinó que el dobla.

implica un quart terme, perquè el nen ha de franquejar l'Èdip. Per tant, aquí ha d'intervenir algú, i aquest és el pare"¹⁰ (veure per la qüestió de la "divisió del fal·lus la ref de Subversió del subjecte p 803, 805 i 806, i del "grafo" p 797)

I què ens diu, o més aviat, què ens repeteix Lacan en el text que ens ocupa, just unes pàgines abans del paràgraf que comentem?: 1.- *"El tercer terme del ternari imaginari, aquell en el qual el subjecte s'identifica amb el seu ésser de viu, no és altra cosa que la imatge fàl·lica..."*¹¹; 2.- les mateixes preguntes: *"Tot el problema de les perversions consisteix en concebre com el nen, en la seva relació amb la mare –constituïda no pas per la seva dependència vital sinó per la seva dependència del seu amor, és a dir, pel desig del seu desig, s'identifica amb l'objecte imaginari d'aquest desig, pel fet que la mateixa mare el simbolitza en el fal·lus."* i segueix *"El fal·locentrisme produït per aquesta dialèctica és tot el que hem de retenir d'això. Hi és, per descomptat, enterament condicionat per la intrusió del significat en el psiquisme de l'home, i és impossible de deduir de cap harmonia preestablerta d'aquest psiquisme amb la naturalesa a la qual expressa"*¹²

Si saltem tant sols uns mesos més endavant, a la conferència-escrit "La significació del fal·lus", si bé no afegeix pràcticament res de nou, sí que aborda la qüestió molt més per la banda del subjecte nen i de la seva inclusió estructural ja dins del llenguatge: aquí el que quedarà ressaltat serà la qüestió de la lògica del significat: (SF-1) *"...el significat té funció activa en la determinació dels efectes en què allò significable apareix sofrint-ne la seva marca, convertint-se per mitjà d'aquesta passió en el significat"*¹³, i aquí no es tracta de qualsevol significat, sinó del fàl·lic. Ho veiem més clar quan a continuació apareix ja el fal·lus des d'aquesta cara fonamentalment significat.

¹⁰ Op Cit Clase 15. 27.03.57 (p261). O bé "En l'experiència sempre veuran que el subjecte ha pres posició de certa forma en un moment de la seva infància respecte del paper del pare en el fet que la mare no tingui fal·lus" (

¹¹ Lacan, J. "Una cuestión preliminar..." (p534)

¹² Op Cit (p536)

¹³ Lacan, J. La significación del falo. Escritos 2 Siglo XXI ed. (p668)

Podríem mirar de formular-ho o graficar-ho:

$$\mathbf{S} \rightarrow \begin{array}{c} \text{allò significable} \\ \text{-----} \\ \varphi / -\varphi \end{array} \rightarrow \mathbf{f}(\Phi)$$

Deixeu-me'n donar algunes cites especialment oportunes: (SF-2) *"El fal·lus és el significant privilegiat d'aquesta marca en la qual la part del logos s'uneix a l'adveniment del desig ... El fal·lus com a significant dóna la raó del desig (en l'accepció de "mesura i extrema raó" de la divisió harmònica) (per acabar) Que el fal·lus sigui un significant, és alguna cosa que imposa que sigui en el lloc de l'Altre on el subjecte hi tingui accés"*¹⁴, és a dir, és en el lloc de l'A on el subjecte té accés al fal·lus, pel fet que aquest és significant.

Ara ja estem en disposició, doncs, d'entrar en el final de la frase que havíem començat a comentar: "La significació del fal·lus ha d'evocar-se en l'imaginari del subjecte per la metàfora paterna"

II La metàfora paterna

És curiós el que segueix després d'aquesta frase: *"Això té un sentit precís en l'economia del significant..."*, però no entrarem ara en l'economia del significant si això vol dir alguna cosa diferent a la producció de significació en més o en menys (deixeu-me recordar aquí que entre les propietats del significant no hi ha la de ser-hi més o menys: el significant, en l'Altre, només té la propietat de ser-hi o de no ser-hi¹⁵. Això és del tot fonamental per entendre la lògica del que vindrà a continuació, la lògica que introduirà en la subjectivitat d'un ésser-parlant aquest significant privilegiat que serà el Nom-del-Pare). Sabem que, a grans trets, tenim dues operacions pròpies dels significants entre sí en el llenguatge: la metonímia i la metàfora; operen en relació a la modificació en la producció de significació, i és en aquest sentit que entendrem, d'entrada, aquesta economia.

¹⁴ Op Cit (p672-673)

¹⁵ En aquest sentit, cada significant té el mateix valor: això, només aparentment és contradictori amb l'excepcionalitat del NP.

Una pàgina enrera, en el nostre text, llegim alguna cosa que ens ressona amb el que acabem de dir: "(la funció del fal·lus) en l'economia subjectiva, tal com la veiem governada per l'inconscient, és una significació que és evocada pel que anomenem una metàfora, precisament la metàfora paterna"¹⁶

Lacan proposa una fórmula de la metàfora, però aquesta no és la primera fórmula de la metàfora paterna... com a mínim n'hi ha una d'anterior al Sem IV La relació d'objecte, a la classe 22, del 19 de juny del 57. L'assenyalo, l'escric, però no ens hi entretindrem:

(p381) "En el complex d'Edip tenim el lloc **x**, on hi trobem el nen amb tots els seus problemes amb la mare **M**. En la mesura que s'hagi produït alguna cosa que hagi constituït la metàfora paterna, podrà introduir-se aquell element significant, essencial en cada desenvolupament individual, anomenat el complex de castració...

Podem plantejar, per tant la següent equació: $\left(\frac{P}{x}\right) M - \mathfrak{J} + s$. **P** és la metàfora paterna; **x** està més o menys elidida segons el moment del desenvolupament i els problemes amb la mare, **M** als quals el període preedípic ha conduït al nen. Amb la **S** tombada escrivim el vincle de la metàfora edípica amb... la **C** invertida, que representa una falç del complex de castració més la significació, **s**, és a dir, allò en el que l'ésser es troba i la **x** troba la seva solució" Només d'entrada una observació: el primer terme de la fórmula té la forma d'una funció al revés. Tot i així hauríem de poder llegir-la igualment: la funció del pare sobre el desig de la mare, i per altra banda, posa de relleu el vincle necessari entre la metàfora paterna i la castració.

L'avantatge d'aquesta fórmula és que fa visible el plus de significació que es produeix sempre en una operació metafòrica: per ella, un diu el que diu i més, i és justament en aquest més on reconeixem l'efecte metafòric. Té la desavantatge, en canvi, de no mostrar prou l'altra

¹⁶ Lacan, J. Una cuestión preliminar... (p 537)

vertent de la metàfora, la substitució, l'elisió d'un significat per un altre, i que és justament el que ens interessa aquí .

La fórmula que escriu en el nostre text és la següent:

$$\frac{\mathbf{S}}{\mathbf{S}'} - \frac{\mathbf{S}'}{\mathbf{x}} \rightarrow \mathbf{S} \left(\frac{\mathbf{1}}{\mathbf{s}} \right)$$

i Lacan ens explica com funciona el repartiment de llocs i elements: **S** són els significants, **x** la significació desconeguda i **s** el significat induït per la metàfora, la qual consisteix en la substitució en la cadena significat de **S** a **S'**. L'èxit de la metàfora està condicionat per l'elisió de **S'**, representada ara ja per la seva tatxadura.

En aquest cas, el que ressaltem és la operació metafòrica com a substitució. Per entendre bé aquesta fórmula, 1r) hem d'assenyalar una dissimetria entre el primer i el segon terme de l'esquerra: en el primer se'ns assenjala una substitució significat, i en el segon la relació d'un significat amb la significació, i això fa que la fórmula en realitat estigui més a prop de la representació gràfica de relacions que d'una fórmula matemàtica; i 2n) l'hem de començar a escriure pel segon terme:

$$\begin{array}{ccc} & & \mathbf{S}' \\ - & - & - \\ \mathbf{x} & & \end{array}$$

hi ha un significat **S'** amb una significació **x** desconeguda. Tot i que és desconeguda, sabem que aquest significat, pel fet de ser-ho i estar en relació amb altres significants, implica una significació.

Després ve la substitució d'aquest significat per un altre

$$\begin{array}{ccc} & & \mathbf{S} \\ --- & & \\ \mathbf{S}' & & \end{array}$$

que incidirà de tal manera sobre la primera relació (ara ja podem tatxar el significat $\$'$) que el significat substituït es convertirà en funció de significació: **S (1/s)**

Ens diu Lacan (p539) que això s'aplica així a la metàfora del Nom-del-Pare,

$$\frac{\text{Nombre - del - Padre}}{\text{Deseo de la Madre}} - \frac{\text{Deseo de la Madre}}{\text{Significado al sujeto}} \rightarrow \text{Nombre - del - Padre} \left(\frac{A}{\text{Falo}} \right)$$

és a dir, a la metàfora que consisteix en que aquest Nom substitueix el desig de la mare en el lloc primerament simbolitzat per la operació de l'absència de la mare. Em sembla que puc fer-ne una lectura "après-coup" d'aquest resultat, dient que el resultat d'aquest seguit d'operacions és la funció Nom-del-Pare de significació fàl·lica.

NP (A/φ). Aclarim doncs que Desig de la Mare seria el significat, o el lloc simbolitzat per la operació de l'absència de la mare, i com assenyalava C. Soler¹⁷ "el DM s'allotja en aquest lloc de simbolització... la simbolització de l'absència introdueix la significació de la mare foradada, faltant, no sempre present. És una mare transformada,.... passada dels elements forclusos a la significació"¹⁸ (anteriorment havia introduït que "una simbolització consisteix en assimilar en la cadena del simbòlic, en la cadena significat, allò que prové d'una altra banda, sigui imaginari o real"¹⁹

Què vol dir tot plegat? Doncs vol dir que, realitzada aquesta metàfora, tota relació amb l'Altre de la llengua i tota relació amb els altres semblants estarà "a priori" marcada per la funció fal·lus, i entenguis aquesta en la seva doble cara Φ i $-\phi$.

Per altra banda, aquesta no és la única manera com Lacan introdueix la metàfora paterna. Veurem com ho fa, contemporàniament, no pel que en podem dir intent de matematització, sinó amb l'eina dels esquemes. Ho trobem fonamentalment al final de la classe

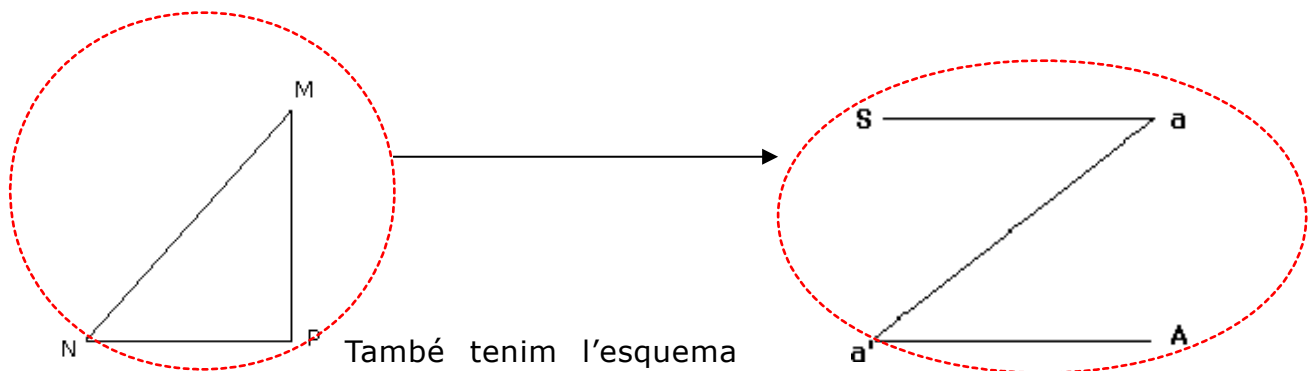
¹⁷ Soler, C. La querrela de los diagnósticos. Curso 2003-04

¹⁸ Op Cit (p 34)

¹⁹ Op Cit (p32)

casualment titulada per J:A: Miller "La forclusió del Nom-del-Pare", la classe 8 del 8 de gener del 58. (Sem V Les formacions de l'inconscient)

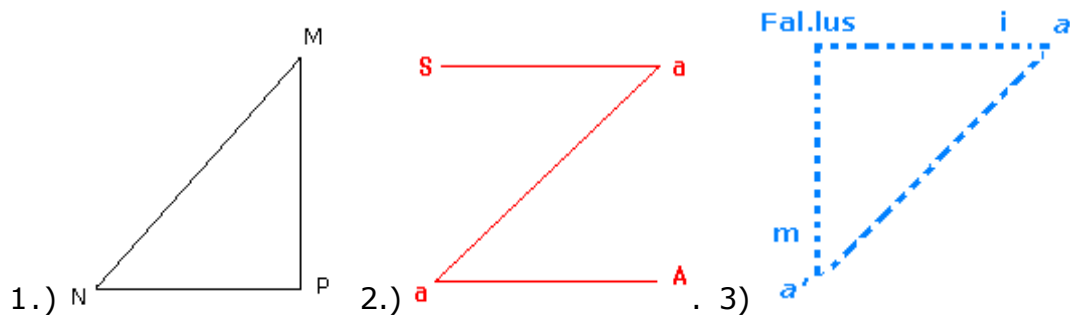
D'entrada distingeix, el NP de la presència en la realitat d'un home que fos el pare, entre el NP, que com a scant donat el cas pot faltar, i el pare que no cal que hi sigui present per no faltar. I afegeix allò que ens sabem tant de memòria: *"El nom del Pare cal tenir-lo, però també cal servir-se'n. D'això poden dependre molt el destí i el resultat de tot aquest assumpte"* (Op Cit p 160). I afegeix: *"Hi ha paraules reals que es produeixen al voltant del subjecte, especialment en la seva infància, però l'essència de la metàfora paterna consisteix essencialment en aquest triangle: (Recuperem la tríada imaginària)*

Recorda que tot el que es realitza en S, (aquí es tracta del subjecte), depèn dels significants que es col·loquen en A. Tres dels quatre punts d'aquest esquema ja venen donats pels tres termes subjectius del Complex d'Edip, en cada vèrtex del triangle. El quart terme és S ... està fora del triangle edípic i depèn del que passi en aquest joc. ... " (el subjecte) *des d'aquest punt inconstituït on es troba haurà de participar -si no amb els seus diners, al menys amb la seva pell, és a dir, amb les seves imatges, la seva estructura imaginària i tot el que se'n deriva. Per això el quart terme, **S**, es representarà en alguna cosa imaginària que s'oposa al significat de l'Edip, i que ha de ser,*

també perquè casi, ternari. ... Respecte del que ens interessa, és a dir, la dialèctica intersubjectiva, hi ha tres imatges seleccionades, per prendre el paper de guies. No és difícil comprendre-ho perquè hi ha alguna cosa en certa forma completament disposada, no només a ser homòloga a la base del triangle mare-nen-pare, sinó a confondre-s'hi –és la relació del cos trossejat, i al mateix temps embolcallat en un bon nombre d'aquestes imatges... amb la funció unificant de la imatge total del cos. Dit d'una altra manera, la relació del jo amb la imatge especular (a-a') ens dona ja la base del triangle imaginari, que marcarem en línies de punts. L'altre punt és on veurem l'efecte de la metàfora paterna ... Aquest tercer punt no és altre que el fal·lus" (p 161-163)

Podem reconstruir l'esquema R des d'aquí:

Només cal sobreposar els esquemes desplaçant lleument el triangle imaginari sobre la projecció del que constituïria un quadrat partint del triangle simbòlic.

III El Nom-del-Pare

M'entretindrè una mica en aquest sintagma del que podem dir, d'entrada, que es tracta d'un neologisme de Lacan.. no és pas l'únic ni cal anar als últims seminaris per trobar-ne reguitzells sencers. Amb això no s'ha d'escandalitzar ningú, per bé que en el nostre camp estiguem acostumats a lligar el neologisme amb la psicosi, perquè el neologisme és una de les maneres que tenen les llengües de créixer i multiplicar-se, i Lacan, amb aquest neologisme dóna una eina conceptual particular per a la comprensió de la realitat psíquica. Afegiré, també, que apareix, aquest sintagma, de manera molt primària en els seus seminaris. Així, ja al Seminari marcat com a – 1, sobre "l'home dels llops" (1951-52?) diu "*mai cap pare ha encarnat i simbolitzat el Pare, li donem "el nom del pare" al lloc*". D'aquesta distinció entre el pare en la realitat i el Nom-del-Pare, com a lloc o com a funció, ja n'hem parlat abans i la mantindrà sempre. I és fonamental perquè Lacan farà recaure sobre aquest lloc aquella operació que en cas de produir-se donarà com a resultat la psicosi. Ens referim a la forclusió, del que parlarem tot seguit. I més endavant, ja en el seminari dedicat a la psicosi aclareix una mica més: "*El complex de'Edip significa que la relació imaginària, conflictual, incestuosa en sí mateixa està promesa al conflicte i la ruïna. (...) fa falta una llei, una cadena, un ordre simbòlic, la intervenció de l'ordre de la paraula, és a dir, del pare. L'ordre que impedeix la colisió i l'esclatament de la situació en el seu conjunt està fundat en l'existència d'aquest nom del pare.*"²⁰ Tenim doncs que en aquest punt el Nom-del-Pare és un lloc, i el fonament de la llei. Més enllà de la llei de la prohibició de l'incest, del que es tracta és de la mateixa llei significant, que introdueix la castració simbòlica i en el mateix lloc, l'objecte causa.²¹

A les classes del seminari contemporànies d'aquest escrit, ens diu el mateix i alguna cosa més: que el NP funda el fet que hi hagi llei, és a

²⁰ Lacan, J. Sem III. Las psicosis. Clase 7. La disolución imaginaria (18-01-56) (p139)

²¹ (El forat, real, crea, lògicament, el tap (imaginari de l'objecte); la seva absència -d'aquest tap-, el valor simbòlic de Φ)

dir, m articulació en un cert ordre scant; complex o llei d'Edip, o llei de prohibició de la mare per exemple... el scant que significa que en l'interior d'aquest scant (ordre), el scant existeix (NP)²²

J.A Miller, en el seu escrit "Suplemento topológico a "Una cuestión preliminar..."²³, ens diu alguna cosa interessant, que la funció del Nom-del-Pare respon en aquest escrit, a la necessitat d'un punt de basta (de almohadillado) en l'ordre simbòlic... és el punt de basta en l'ordre simbòlic, i "en tant que opera la metàfora paterna, és el significant que atura el lliscament de la significació".²⁴ I dibuix aquest gràfic tant senzill:

dient que aquest NP ocupa el lloc del punt de basta, i la seva retroacció en l'ordre de la significació representa la significació fàl·lica

²² Lacan, J Sem 5 Op. -Cit, Clase 8. La forclusión del Nombre del Padre. 08-01-58 (p151)

²³ Miller, J. A. Matemáticas I Ed Manantial 1987

²⁴ Op. Cit (p140)

IV La forclusió

Seguim llegint el nostre text i ens trobarem amb la raó de tota aquesta volta per la metàfora i el Nom-del-Pare. Ho planteja com una hipòtesi. *“Tractem ara (diu Lacan) de concebre una circumstància de la posició subjectiva, en què, a la crida del Nom-del-Pare respongui, no l'absència del pare real (aquí hem d'entendre un home de carn i ossos), donat que aquesta absència és més que compatible amb la presència del significat, sinó la carència del significat mateix”*²⁵.

Si ens fixem en la fórmula de la metàfora del NP, ens trobem el subjecte lliure de la llei ó atrapat en relació el desig de la mare

$$\frac{\text{Nombre del Pare}}{\text{Deseo de la Madre}} - \frac{\text{Deseo de la Madre}}{\text{Significado al sujeto}} \rightarrow \text{Nombre - del - Pare} \left(\frac{A}{\text{Falo}} \right)$$

De fet, segueix Lacan, ja hauríem d'estar preparats per a una suposició com aquesta, perquè la presència del significat en l'Altre és, en general, una presència tancada al subjecte, donat que generalment és en estat de reprimat (verdrängt) com hi persisteix, i com des d'allí insisteix per representar-se en el significat, pel seu automatisme de repetició. Però de seguida veiem que no és ben bé això del que es tracta, sinó d'una funció de l'inconscient que es distingeix del reprimat. Aquesta funció de la que ja ha parlat al seminari sobre les psicosis és la que defineix el terme “Verwerfung”

Ja hem dit que es tracta d'una operació sobre el significat, diferent a la repressió, donat que el reprimat és sempre alguna cosa que ha estat inscrita i pugna per repetir-se: és a dir, per a la inclusió del significat cal una inscripció, cal que sobre aquest significat operi la Bejahung (judici d'atribució) . Serà a partir d'aquesta Bejahung que podrà operar la negació, la Verneinung que és en realitat en el que es fonamenta el judici d'existència. Diguem-ne que, en la lògica

²⁵ Lacan, J. Una cuestión preliminar... ” (p539)

d'inclusió/exclusió, la negació dóna fe que allò que nega hi és a dins, que sobre allò negat anteriorment ha operat la Bejahung. Els exemples que posa Freud són ben gràfics: "vostè pregunta qui és la senyora del somni. La meva mare no és", o "No m'ha passat mai pel cap...". En aquest cas es veu clar com el mecanisme de la negació dóna raó d'una "cancel·lació de la repressió". Permetin-me una petita frivolitat i imaginin amb mi una pel·lícula: algú perseguit per la policia entra en una cambra; com que veu venir la policia, s'amaga darrera una porta que dóna a una altra cambra. Si el policia, quan entra a la primera cambra, tot i no veure ningú no es dóna per vençuda, mirarà de seguida què hi ha darrera la segona porta. Si a més el lladre, per despistar, ha escrit en aquesta porta "aquí darrera no hi ha cap lladre", de segur que el policia el trobarà. Diguem-ne que el lladre ha entrat i ha quedat doblement registrat per la negació. Però, què passaria si el lladre entra corrent a la cambra, veu una altra porta, l'atreveixa tot seguit i resulta que darrera de la segona porta no hi ha cap altra cambra, sinó el buit? Segur que el policia no el troba, i si torna a aparèixer, serà a fora. Se'ns poden ocórrer exemples més de la vida quotidiana: si esborrem alguna cosa a l'ordinador, la podem recuperar ràpid a la paparera de reciclatge... fins i tot, encara que esborrem un arxiu i buidem la paperera, hi haurà tècnic que seran capaços de recuperar aquest arxiu per les traces que ha deixat en el disc dur. Ara bé, si formatagem aquest disc o aquesta part del disc, aleshores, adéu per sempre.

La referència de Lacan a la negació, a la Verneinung, és per posar en evidència alguna cosa que ha passat en l'operació prèvia a la possible de la Verneinung: ens referim a la Bejahung. Aleshores, només cal afegir que *"la Verwerfung s'articula com absència d'aquesta Bejahung, o judici d'atribució"*²⁶

Però ja abans, al 1954 havia parlat extensament de la Verwerfung, dient que aquesta surt al pas, s'atravessa a qualsevol manifestació de l'ordre simbòlic, l'impedeix, "és a dir, a la Bejahung (atents a la bellesa de la definició) que Freud estableix com el procés primari en

²⁶ Lacan, J. Una cuestión... (p 539)

el qual el judici d'atribució hi té les arrels, i que no és altra cosa que la condició primordial per què del real vigui alguna cosa a oferir-se a la revelació del ser o, fent servir el llenguatge de Heidegger, sigui deixat-ser"²⁷. És a dir, perquè alguna cosa del real pugui ser, sigui deixada-ser en el simbòlic, cal que la Verwerfung no s'atreveixi a l'operació primordial de la Bejahung.

Al Seminari 3 és on Lacan parla més extensament de la forclusió, i ja ho fa enllaçant-lo a la Bejahung: (V-1) *"... cal admetre una Bejahung primordial darrera del procés de verbalització, una admissió en el sentit del simbòlic, que per altra banda pot faltar. // ... Freud admet un fenomen d'exclusió pel qual el terme Verwerfung sembla vàlid, i que distingeix de la Verneinung, que es produeix en una etapa molt ulterior. Pot passar que un subjecte rebutgi l'accés, al seu món simbòlic, d'alguna cosa que de tota manera ha experimentat, i que en aquest cas no és res més que l'amenaça de castració. El que cau sota l'acció de la repressió retorna... Però el que cau sota l'acció de la Verwerfung té un destí molt diferent... tot allò rebutjat en l'ordre simbòlic, en el sentit de la Verwerfung, reapareix en el real."*²⁸ En aquest sentit, doncs, *"En l'origen hi ha Bejahung, afirmació del que és, o Verwerfung"*²⁹. I més endavant insisteix (en realitat, durant tot el seminari no para d'insistir en aquest punt) *"¿De què es tracta quan parlo de Verwerfung? Es tracta del rebuig, de l'explusió d'un significat primordial a les tenebres exteriors (estem en una lògica del dins ó fora), significat que a partir d'aleshores faltará en aquest nivell... Es tracta d'un procés primordial d'exclusió d'un interior primitiu, que no és l'interior del cos, sinó l'interior d'un primer cos de significat"*³⁰ La conseqüència en serà que el simbòlic, el món del significat en el seu conjunt, en quedarà tocat, perquè un significat no va sol: *"la falta d'un significat, -d'aquest significat primordial-*

²⁷ Lacan, J. Respuesta al comentario de Jean Hyppolite sobre la Verneinung de Freud (10-02-1954)

²⁸ Lacan Sem III Clase 1,(p23)

²⁹ Op Cit Clase 3, El fenómeno psicótico y su mecanismo. 11-01-56. (p 120)

³⁰ Op Cit Clase 11., Del rechazo de un significante primordial (15-02-56) (p217)

porta necessàriament el subjecte a posar en tela de judici el conjunt del significat"³¹

Aquest significat primordial no és altre que el Nom-del-Pare: "La *Verwerfung* serà considerada per nosaltres com a preclusió (forclusió) del significat: en el punt on és cridat el Nom-del-Pare, pot respondre en l'Altre un pur i simple forat, el qual, per la carència de l'efecte metafòric provocarà un forat corresponent en el lloc de la significació fà·lica"³²

³¹ Op Cit Clase 15. Acerca de los significantes y de la falta de uno. 15-04-56

³² Lacan, J. Una cuestión... (p540)

V Resumint

Si hi ha temps.

Abans d'acabar, correré el risc de fer-me pesat i provaré de resumir el que he dit fins ara, i ho faré amb l'ajuda de la penúltima classe del Sem V, la classe 28 del 25 de juny de 1958 "Una sortida pel símptoma" (V p9) (al voltant de la pàgina 490).

1.- la metàfora paterna s'estableix amb el desig de la mare (primitiu, opac i obscur)